

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิเคราะห์ช่องทางการตลาดและการขาดเสถียรภาพของมังคุด เป็นการศึกษาถึงสภาวะการผลิต การตลาด ตลอดจนช่องทางการตลาดของมังคุด เพื่อค้นหาสาเหตุของการขาดเสถียรภาพของมูลค่ามังคุด โดยในการศึกษาผู้วิจัยนำข้อมูลทั้งในส่วนของข้อมูลปฐมภูมิที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง และข้อมูลทุติยภูมิที่ได้จากการรวบรวมจากเอกสารทางวิชาการจากแหล่งข้อมูลต่างๆ มาวิเคราะห์เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยมีขั้นตอนในการดำเนินการดังนี้

ประชากรและการสุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร

ในการศึกษาช่องทางการตลาดของมังคุดในจังหวัดจันทบุรี ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการโรงคัดแยกมังคุดในพื้นที่จังหวัดจันทบุรี และเกษตรกรผู้ปลูกมังคุดในจังหวัดจันทบุรี โดยประชากรที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้คือ ผู้ประกอบการโรงคัดแยกมังคุดในจังหวัดจันทบุรี กระจายไปจามอำเภอต่างๆ ได้แก่ อำเภอขลุง อำเภอท่าใหม่ อำเภอนายายอาม อำเภอโป่งน้ำร้อน อำเภอมะขาม อำเภอเมือง และอำเภอแหลมสิงห์ ดังแสดงในตารางที่ 3.1 และเกษตรกรในจังหวัดจันทบุรี ดังแสดงในตารางที่ 3.2

ตารางที่ 3.1 จำนวนผู้ประกอบการโรงคัดแยกบรรจุมังคุดจังหวัดจันทบุรี ปี 2556

อำเภอ	จำนวนผู้ประกอบการ (ราย)	ร้อยละ
ขลุง	11	22.92
ท่าใหม่	15	31.25
นายายอาม	1	2.08
โป่งน้ำร้อน	1	2.08
มะขาม	5	10.42
เมือง	14	29.17
แหลมสิงห์	1	2.08
รวม	48	100.00

ที่มา : เกษตรจังหวัดจันทบุรี, สำนักงาน, (2556)

ตารางที่ 3.2 จำนวนครัวเรือนเกษตรกรในจังหวัดจันทบุรี ปี 2546 – 2555

ปี พ.ศ.	จำนวนครัวเรือนเกษตรกร (ครอบครัว)
2546	67,845
2547	67,307
2548	70,868
2549	73,862
2550	73,428
2551	83,274
2552	75,327
2553	68,711
2554	70,776
2555	70,847

ที่มา : เกษตรจังหวัดจันทบุรี, สำนักงาน, (2556)

2. กลุ่มตัวอย่าง

สำหรับการสุ่มตัวอย่างในการศึกษานี้ใช้แผนการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Sampling) โดยแบ่งประชากรออกเป็นผู้ประกอบการโรงคัดแยกบรรจุมังคุด และเกษตรกร การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างแต่ละกลุ่ม ใช้วิธีการคำนวณขนาดของตัวอย่างตามแบบของทาโร ยามาเน่ (วารสาร สุขสุขะโน. 2555, 5) ดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + N(e)^2}$$

โดยที่ n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง
 N = ขนาดของประชากรทั้งหมด ในการศึกษาหมายถึงจำนวนผู้ประกอบการโรงคัดแยกบรรจุมังคุดในจังหวัดจันทบุรีจำนวน 48 ราย ครัวเรือนของเกษตรกรในพื้นที่จังหวัดจันทบุรีในปี 2555 จำนวน 70,847 ครัวเรือน
 e = ความคลาดเคลื่อนของการเลือกหน่วยตัวอย่าง ในการศึกษาที่กำหนดให้กำหนดที่ระดับ 0.1

จำนวนตัวอย่างผู้ประกอบการ
แทนค่า

$$n = \frac{48}{1 + 48(0.1)^2}$$

= 32.43 ราย ในการศึกษานี้ปรับเป็น 33 ราย

จำนวนตัวอย่างเกษตรกร
แทนค่า

$$n = \frac{70,847}{1 + 70,847(0.1)^2}$$

= 99.86 ราย ในการศึกษานี้ปรับเป็น 100 ราย

การเลือกหน่วยตัวอย่างของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม ใช้การเลือกหน่วยตัวอย่างแบบโควตา (Quota Sampling) โดยคำนึงถึงสัดส่วนองค์ประกอบของประชากรผู้ประกอบการโรงคัดแยกบรรจุมังคุดรายอำเภอในจังหวัดจันทบุรีดังแสดงในตารางที่ 3.3

ตารางที่ 3.3 จำนวนตัวอย่าง

อำเภอ	จำนวนประชากร		จำนวนตัวอย่าง	
	ผู้ประกอบการ (ราย)	ร้อยละ	ผู้ประกอบการ (ตัวอย่าง)	เกษตรกร (ตัวอย่าง)
ขลุง	11	22.92	7	23
ท่าใหม่	15	31.25	10	31
นายายอาม	1	2.08	1	2
โป่งน้ำร้อน	1	2.08	1	2
มะขาม	5	10.42	3	11
เมือง	14	29.17	10	29
แหลมสิงห์	1	2.08	1	2
รวม	48	100.00	33	100

ที่มา : จากการคำนวณ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการศึกษาครั้งนี้ แบ่งออกเป็น การรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) จากแบบสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องได้แก่ ผู้ประกอบการโรงคัดแยกบรรจุมังคุดในจังหวัดจันทบุรี และเกษตรกรในจังหวัดจันทบุรี ซึ่งเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลทางการผลิต การตลาด สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นมาสรุปและวิเคราะห์ช่องทางการตลาดของมังคุดในจังหวัดจันทบุรี โดยในส่วนนี้จะเป็นการวิเคราะห์เชิงพรรณนา

เป็นการวิเคราะห์เชิงปริมาณ (Quantitative Analysis) เพื่อหาค่าดัชนีการขาดเสถียรภาพ และหาค่าสัมประสิทธิ์ตัวกำหนด (R^2) ที่ได้จากการประมาณค่าสมการความสัมพันธ์ระหว่างมูลค่ากับราคา และมูลค่ากับปริมาณนอกจากนี้ยังนำข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ซึ่งเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการผลิตและการตลาดมังคุดจากรายงานและเอกสารทางวิชาการจากแหล่งข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมไปถึงข้อมูลทางสถิติ เป็นข้อมูลแบบอนุกรมเวลา ทางด้านราคา และปริมาณผลผลิตมังคุดในตลาดระดับต่าง ๆ ในช่วงเวลาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2541 – 2554 จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กรมการค้าภายใน เป็นต้น เพื่อตรวจสอบระดับการขาดเสถียรภาพของมูลค่ามังคุดในตลาดระดับต่างๆ

2. การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อได้ข้อมูลจากสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง และข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมจากแหล่งต่างๆแล้ว จึงนำข้อมูลที่ได้มาตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ จากนั้นจึงนำไปประมวลผลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป โดยแบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่

2.1. การวิเคราะห์ช่องทางการตลาดของมังคุด

การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 โดยการนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างทั้งที่เป็นเกษตรกร และผู้ประกอบการ เพื่ออธิบายถึง การผลิต การกำหนดราคา การตลาด ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ในการผลิต เพื่อนำมาสร้างแผนผังที่แสดงถึงช่องทางการตลาดของมังคุดจังหวัดจันทบุรี

2.2. การวิเคราะห์ระดับการขาดเสถียรภาพของมังคุดในตลาดระดับต่างๆ

การวิเคราะห์ในส่วนนี้เพื่อตรวจสอบระดับของการขาดเสถียรภาพของมูลค่ามังคุด และเพื่อวิเคราะห์สาเหตุของการขาดเสถียรภาพของมูลค่ามังคุดในตลาดระดับต่างๆ จากข้อมูลทุติยภูมิ โดยมีขั้นตอนในการวิเคราะห์ดังนี้

— นำข้อมูลอนุกรมเวลาทางด้านราคา ปริมาณ และมูลค่าของมังคุดในตลาดต่างๆ สร้างสมการแนวโน้ม โดยใช้วิธีกำลังสองน้อยที่สุด (Least Square Method) ในการประมาณค่า เพื่อหาสมการแนวโน้มที่เหมาะสมจากรูปแบบสมการแนวโน้ม 3 รูปแบบ ได้แก่ รูปแบบสมการเอ็กซ์โปเนนเชียล (Exponential Trend) รูปแบบสมการเส้นตรง (Linear Trend) และรูปแบบสมการพาราโบลา (Parabola Trend)

คำนวณหาดัชนีการขาดเสถียรภาพ (Instability index) โดยวิธี Normalized Standard Deviation of Residual from Trend เพื่อตรวจสอบระดับการขาดเสถียรภาพของมูลค่ามังคุดในตลาดระดับต่างๆ โดยมีสูตรในการคำนวณดังนี้

$$I = \frac{100}{\bar{X}} \sqrt{\frac{\sum_{t=1}^N (X_t - \hat{X}_t)^2}{N}}$$

โดยที่

X_t	หมายถึง	ข้อมูลจริงของตัวแปรที่ศึกษาปีต่อปีในปีที่ t
\hat{X}_t	หมายถึง	ค่าประมาณที่ได้จากสมการแนวโน้มของปีที่ t
\bar{X}	หมายถึง	ค่าเฉลี่ยของข้อมูลจริง
N	หมายถึง	จำนวนปีที่ทำการศึกษา

— หาค่าสัมประสิทธิ์ตัวกำหนด (R^2) ที่ได้จากการประมาณค่าสมการความสัมพันธ์ระหว่างมูลค่ากับราคา และมูลค่ากับปริมาณผลผลิต ในตลาดระดับต่างๆ

2.3. การวิเคราะห์สาเหตุการขาดเสถียรภาพของมังคุดในตลาดระดับต่างๆ

เป็นการพิจารณาจากระดับการขาดเสถียรภาพของมูลค่าผลผลิต (RI) ระดับการขาดเสถียรภาพของราคา (PI) และระดับการขาดเสถียรภาพของปริมาณ (QI) ร่วมกับค่าสัมประสิทธิ์ตัวกำหนด (R^2) ของความสัมพันธ์ระหว่างการผันแปรของมูลค่ากับราคา และค่าสัมประสิทธิ์ตัวกำหนด (R^2) ของความสัมพันธ์ระหว่างการผันแปรของมูลค่ากับปริมาณ ดังแสดงในตารางที่ 3.4

ตารางที่ 3.4 การวิเคราะห์สาเหตุของการแปรผันของมูลค่าผลผลิต

	สาเหตุความไม่มี เสถียรภาพ	ดัชนีการขาดเสถียรภาพ	ค่าสัมประสิทธิ์ตัวกำหนด(R^2) ของความสัมพันธ์ระหว่าง มูลค่ากับ
กรณีที่ 1	อุปทานเปลี่ยนแปลง อุปสงค์มีความยืดหยุ่นต่ำ	$RI < PI$, $RI <> QI$	$PI > QI$ ราคา > ปริมาณ
กรณีที่ 2	อุปทานเปลี่ยนแปลง อุปสงค์มีความยืดหยุ่นสูง	$RI < QI$, $RI <> PI$	$PI < QI$ ราคา < ปริมาณ
กรณีที่ 3	อุปสงค์เปลี่ยนแปลง อุปทานมีความยืดหยุ่นต่ำ	$RI > PI$ และ QI	$PI > QI$ ราคา > ปริมาณ
กรณีที่ 4	อุปสงค์เปลี่ยนแปลง อุปทานมีความยืดหยุ่นสูง	$RI > PI$ และ QI	$PI < QI$ ราคา < ปริมาณ